

Ігор Пиріг

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З УРАХУВАННЯМ УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Розглянемо окремі види експертиз, що, на наш погляд, мають пріоритетне значення при розслідуванні воєнних злочинів та кількість яких має збільшитись як на сучасному етапі, так і після перемоги та післявоєнної відбудови країни.

На сьогодні найбільш значущою є експертиза зброї та слідів і обставин її використання. Об'єктами дослідження є вогнепальна зброя та боєприпаси; сліди зброї, сліди пострілу та ситуаційні обставини пострілу; гранатомети реактивні та нереактивні, міномети, артилерійські гармати; протитанкові ракетні комплекси, реактивні системи залпового вогню, зенітно-ракетні комплекси тощо. До основних завдань досліджень належать: встановлення належності об'єктів до вогнепальної зброї або до боєприпасів; визначення їх виду, моделі та калібру; стану зброї, боєприпасів до неї та придатності їх для використання за призначенням. Особливо важливими є встановлення групової приналежності боєприпасів, зокрема ракет, до зброї, що використовується країною-агресором.

Експертиза вибухових пристроїв, вибухових речовин і продуктів вибуху призначається для визначення: самого факту вибуху пристрою на місці події, його виду та потужності; належності об'єкта до вибухових пристроїв чи боєприпасів, його класифікація та спосіб виготовлення. Експертизою вибухових речовин встановлюється: належність об'єкта до вибухових речовин або їх компонентів; спосіб виготовлення вибухових речовин; наявність мікрослідів вибухових речовин і продуктів їх розкладу на предметах-носіях; вихідна речовина, що була використана для вибуху; спільна родова (групова) приналежність вибухових речовин.

Важливою є інженерно-технічна експертиза, а саме наступні її види: будівельно-технічна; пожежно-технічна; оціночно-будівельна; інженерно-екологічна. Для забезпечення відшкодування шкоди, завданої об'єктам цивільної інфраструктури, проводиться оціночно-будівельна і будівельно-технічна експертизи, що визначають технічний стан будівель, споруд та інженерних мереж, причини пошкоджень та руйнувань об'єктів та їх елементів; вартість будівельних робіт, пов'язаних з відновленням будівель. Проведення інженерно-технічних експертиз на сьогодні можливе лише на території, підконтрольній Україні. Після деокупації всіх територій України

кількість оціночно-будівельних експертиз прогнозовано зросте, оскільки для відновлення зруйнованих будівель та споруд необхідно встановити їх вартість.

До воєнних злочинів також відноситься екоцид, тобто масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери, водних ресурсів та вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Серед вчинених дій російськими військовими можна зазначити окупацію Чорнобильської АЕС, яка є частиною радіаційно-екологічного біосферного заповідника, коли російські військові будували окопи безпосередньо у зоні радіологічної активності, неусвідомлюючи ризиків для них самих та оточення. Велику екологічну загрозу становить знищення Каховської ГЕС, руйнування природних заповідників і зменшення біорізноманіття, забруднення ґрунтів і водних джерел, а також пожежі на сільськогосподарських угіддях, що призводить до неможливості подальшого їх використання. Ці факти свідчать про вчинення росією екоциду на території України. Зважаючи на негативний вплив воєнних дій на навколишнє природне середовище, значну роль відіграє проведення екологічної експертизи, що визначає вплив техногенних факторів на стан екосистеми, оцінює наслідки, що настали, та визначає розмір відшкодування збитків, завданих державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства; збитків від забруднення навколишнього природного середовища, пошкодження або знищення об'єктів тваринного та рослинного світу, що відбулося внаслідок ведення бойових дій та застосування військової техніки та озброєння.

Судово-медичні експертизи та тісно пов'язані з ними молекулярно-генетичні дослідження проводяться з метою визначення причин смерті та ідентифікації загиблих військових та цивільних осіб, в тому числі з місць масових поховань на деокупованій території. Зважаючи на значну кількість молекулярно-генетичних досліджень, стаціонарні лабораторії експертних установ сьогодні не в змозі в повному обсязі забезпечити їх проведення. На практиці позитивних результатів у цьому напрямку набув пристрій «ANDE Rapid DNA», призначений для створення ДНК-ідентифікатора для швидкої (протягом 100 хвилин) ідентифікації людини. Нещодавно такими пристроями були забезпечені всі обласні підрозділи поліції з техніко-криміналістичного забезпечення розслідування.

Проведеним нами аналізом експертної діяльності при розслідуванні воєнних злочинів встановлено значне збільшення кількості та різноплановості експертиз, що проводяться сьогодні та будуть проводитись у недалекому майбутньому. Збільшення кількості експертиз за окремими напрямками підіймає проблему кадрового забезпечення судово-експертної діяльності. Недостатність кадрів відчувається вже сьогодні, що своєю чергою впливає на терміни проведення експертиз.